

också kunna vara en avledning till adj. *katr* 'munter, glad', vilket är belagt som binamn, i sin svaga form *Kati* jämväl som dopnamn, se Vg 177. Formellt kan det också motsvara en avledning av subst. *kattr* 'katt', känt som binamn men ej som självständigt dopnamn. Något ortnamn med sådan beståndsdel kan icke påvisas från socknen.

Om appellativet *begn* 'tägn' med förhållandevis hög frekvens i det västgötska inskriftsbeståndet (18 stycken) se Sm 35 samt H. Kuhn, *Altnordisch rekr und Verwandte* (i: *ANF* 58, 1944, s. 105 f.) och E. Elgqvist, *Ullvi och Götevi* (1947), s. 116 f.

9. Leksbergs sn, kyrkogården.

Pl. 10.

Litteratur: T 64. O. Larsson, Brev t. H. Hildebrand ^{10/10}, ^{3/12} 1878 (ATA); VHAA:s Månadsblad 3 (1879), s. 33 f.; Fornminnesinventering 1922 (ATA); Handlingar 1932, 1933 i ATA; O. Sjögren, Sverige 4 (1933), s. 420; H. Jungner, Ett arvskifte i Leksberg under vikingatiden (i: VFT 4: 9, 1935, s. 32 f.); H. Wideen, Västsvenska vikingatidsstudier (1955), s. 161 f.

Äldre avbildningar: Larsson, blyertsteckning 1878 (ATA); S. Welin, blyertsteckning och tuschteckning (VFA), träsnitt (i T 64).

Runstenen står rest på Leksbergs kyrkogård invid östra kyrkogårdsmuren med ristningsytan vänd mot väster. Den påträffades 1878 under östra delen av den gamla kyrkogårdsmuren i samband med dennas borttagande.

Röd, grovkornig granit. Höjd 1,74 m., bredd 0,6 m. Triangelformig tvärgenomskärning. Stenens översta del är avslagen och saknas, varigenom smärre partier av ristningen gått förlorade. Ristningen är delvis grund.

Inskrift:

× **kunur** : **arsti** : **setn** : **pina** : **iftir** × **a-ib** × **naka** × **fopur** : **prkls** ×
 5 10 15 20 25 30 35 40

Gunnur resti sten þenna æftir Alef (h)nakka, faður Þorkels.

»Gunnur reste denna sten efter Olov nacke, Torkels fader.»

Till läsningen: Inskriften är delvis ristad med svensk-norska runor. Sålunda äro **n**, **a**, **t**, **s**, **r** genomgående av denna typ. Vg 9 utgör det enda västgötska exemplet på svensk-norska **s**- och **r**-runor med undantag av Sparlösa-inskriften. För **b** begagnas däremot den vanliga danska runan. De båda strecken över ormhuvudet överst på stenen äro ornament, ej runor. — Översta delen av 2 **u** är grund. 10 **i** har mitt på hst en fördjupning, som ej är huggen. 12 **e** är stungen med ett kort tvärstreck. Från övre spetsen av hst i 12 **e** går en svag fördjupning snett nedåt åt höger, så att **e**-runan snarare fått formen av ett stunget **i**. Möjligen har ristaren börjat hugga **t** med bst på fel sida om hst. För att rätta felet har han sedan genom punktering av runan åstadkommit ett **e** samt därefter ristat en riktig **t**-runa, r. 13. Av r. 25–26 återstår endast huvudstavnarna nedre hälft, däremot finnas inga spår av bistavar. Övre delen av bst i 27 **b** är bortfallen i en flagring. Då det följande ordet, 28–31 **naka**, med säkerhet är ack.-formen av det i övrigt från Hindsbergstenen, Vg 12, kända tillnamnet *(h)nakki*, torde man kunna sluta sig till att förnamnet, liksom på Vg 12, är en form av Olov, här ack. Förmodligen äro sålunda de skadade resterna av r. 25–26 **li** och namnet i sin helhet **alib**. Ortografien är i flera fall mindre tillfredsställande. Runorna 6–7 **ar** samt 12–13 **et** äro omkastade. I namnformen **prkls** äro vokalerna utelämnade.

Torins tolkning, som delas av eller kanske rent av har till upphovsman S. Bugge, överensstämmer med ovanstående, ehuru vissa runtecken uppfattats på annat sätt: 22–23 **r**; ornamentet före 24 **a** läses **o**.

Kvinnonamnet *Gunnur*, yngre form för *Gunnvar* el. *Gunnvor*, är huvudsakligen företrätt på västnordiskt område och i Danmark, se vidare U 131. I den förra formen står namnet på Vg 36, i den senare på Vg 152. Övervägande västlig orientering visar också den antagna formen *Alef*, jfr fisl. *Áleifr*. Tillnamnet *(h)nakki*

är belagt, förutom på Vg 12, i en mansk runinskrift (P. M. C. Kermode, *Manx Crosses*, 1907, nr 108); jfr E. Brate i *Fornvännen* 1907, s. 29. Måhända kan det sammanställas med det fisl. dopnamnet *Hnaki* samt vissa norska ortnamn med förleden *Nakka-*. *Porkell* är vanligt namn över hela det fornnordiska området.

Olov nacke nämnes även på den fragmentariska stenen Vg 12, där som runstensresaren själv. De båda beläggen avse otvivelaktigt samme man. Sammanställningen har gjorts av Jungner (i *VFT* 4: 9), som också sökt utreda Olovs släktskapsförhållanden och motiven för de båda monumentens tillkomst. De skulle enligt Jungner båda vara arvsdokument, Vg 9 ombesörjt av Olovs frilla Gunnur för att tillförsäkra deras son Torkel rätt till arv efter fadern. Se vidare Vg 12, beträffande vilken inskrift Jungners tolkningsförslag snarast har karaktär av gissning.

Inskriftens runografi, ortografi och namnformer visa tydligt inflytande västerifrån. Detta är i Västergötland ingen ovanlig företeelse, vilket knappast behöver förklaras med att en »främling» varit Gunnur behjälplig med minnesmärkets utförande (jfr Jungner a.a.).

10. Leksbergs sn, kyrkogården. Nu i kyrkan.

Pl. 11.

Litteratur: J. Hadorph, Resebeskrivning över K. Carl XI:s Resa i Sverige 1673, bl. 99 (KB F f 5, renskrift av annan hand); Ulf Christofersson 1687 i KB F 1 7a, bl. 7; A. Roland, Fyndrapport 1916 (ATA); Handlingar 1916, 1917 i ATA; VFT 3: 9–10 (1918), s. 117; S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid I (1937, rev. 1945), nr 692.

Äldre avbildningar: Christofersson, bläckteckning (i F 1 7a); Roland, tuschteckning 1916 (ATA).

Denna runristade liljesten sitter numera fastklamrad på sakristians västra yttervägg i Leksbergs kyrka, 1 m. S om sakristians nordvästra hörn. Den påträffades 1916 liggande som tröskel i det år 1742 uppförda

vapenhuset. Den har synbarligen ditlagts i samband med vissa byggnadsarbeten, som 1742 företogs i denna del av kyrkan. Det äldsta meddelandet om stenen lämnas av J. Hadorph i dennes beskrivning över Karl XI:s resa i trakten 1673: »Inne på Kyrkiogården widh WapnhuUSDören finnes thenne liksteen medh Runebookstäfwer ofwanpå» (någon bild eller uppteckning åtföljer ej renskriften). Några år senare, 1687, bekräftar U. Christofersson det förhållandet, att stenen fortfarande befann sig fribelägen »Utför Liksbärgz wapnhuUSDörr». Finnes ej i Peringskiölds *Monumenta*; ej heller i *Bautil* eller hos Liljegren.

Sandsten. Höjd 1,95 m., bredd upptill 0,66 m., nedtill 0,50 m. Runinskriften är anbragt på den upphöjda kantlisten vid stenens bredända med ytterkanten som bas för runorna.

Inskrift:

thorsten : briqster
5 10 15

Dorstenn præster.

»Torsten präst.»

Till läsningen: Mitt på hst till r. 2 är en flagring. Dock synas spår av *h*-bistavar. Mellersta punkten i sk är osäker. 3 *or* är säker binderuna; övre bst till *o* är tydlig, vid den nedre börjar en flagring. 6 *e* är stungen. 8 *b* är icke stungen. R. 11 är otydlig, möjligen finns ett svagt spår av en *a*-bst. R. 14 har en svag fördjupning mitt på hst, möjligen stungen.

Christoferssons läsning är **thrstenibristir**, Rolands **tirstin : bristir**.

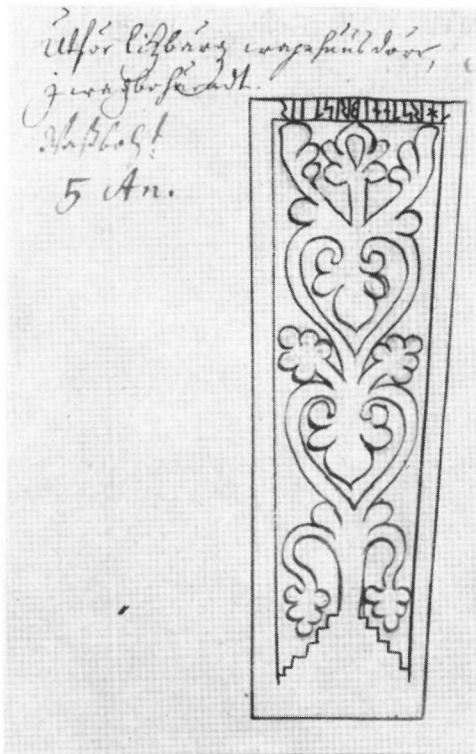

Fig. 14. Vg 10. Leksbergs sn, kyrkogården.
Efter teckning av Christofersson.